

Sygn. akt I ACa 212/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 sierpnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	Sędzia SA Krzysztof Depczyński (spraw.)
Sędziowie:	SA Tomasz Szabelski SA Joanna Walentkiewicz - Witkowska
Protokolant:	stażysta Adrianna Zaborowska

po rozpoznaniu w dniu 7 sierpnia 2014 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. G.**

przeciwko **(...) Spółce Akcyjnej**
z siedzibą w W.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 5 grudnia 2013 r. sygn. akt I C 1788/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej
z siedzibą w W. na rzecz J. G. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

I ACa 212/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 5 grudnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Płocku w sprawie z powództwa J. G. przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W. o zadośćuczynienie zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 90 000,00-, zł z ustawowymi odsetkami od 12 kwietnia 2013 r. oddalając powództwo w pozostałej części. Nadto rozstrzygnął o kosztach procesu i kosztach sądowych.

Na podstawie ustalonego stanu faktycznego, który Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własny, a który dodatkowo nie jest sporny między stronami Sąd Okręgowy uznał powództwo za zasadne w części.

W przedmiotowej sprawie Sąd Okręgowy przede wszystkim w pełni podzielił twierdzenia i wnioski wynikające z poglądów judykatury sprowadzające się do założenia, że sąd może przyznać najbliższemu członkowi rodziny zmarłego zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę na podstawie art. 448 w zw. z art. 24 § 1 kc, także wtedy gdy śmierć nastąpiła przed dniem 3 sierpnia 2008 r. wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia.

Odnosząc się do wysokości zadośćuczynienia Sąd I instancji wskazał, że śmierć osoby najbliższej powoduje naruszenie dobra osobistego osoby związanej emocjonalnie ze zmarłym. Prawie zawsze utrata rodziców stanowi dla ich dzieci przeżycie o charakterze traumatycznym, powoduje poczucie smutku i osamotnienia. Zwykle jednak śmierć obojga rodziców nie następuje jednocześnie. W przypadku powoda ból, żal i cierpienie po stracie matki i ojca występują do dzisiaj, mimo, że od wypadku powodującego ich zgon upłynęło już wiele lat między innymi dlatego, że w jednej chwili stracił on oboje rodziców. Obecnie powód zdecydowanie gorzej radzi sobie ze sprawami życia codziennego, nie może już liczyć ani na pomoc ojca, ani ciepło rodzimego domu, w którym zawsze otrzymywał wsparcie. Do dzisiaj rozpamiętuje tragedię, jaka wydarzyła się w jego rodzinie. Przeżycia te potęguje odtrącenie przez pozostałych członków rodziny, którzy z nieuzasadnionych przyczyn obciążają go odpowiedzialnością za śmierć rodziców. J. G. nie może liczyć na współczucie najbliższych mu osób. Pozostałe rodzeństwo nadal podtrzymuje więzi rodzinne, odrzucając powoda, którego obwiniają za tragedię. Te okoliczności szczególnie mocno wzmocniają w nim poczucie krzywdy.

Sąd Okręgowy podkreślił, że element śmierci najbliższych jest wpisany w życie człowieka, jest zdarzeniem, które na pewno nastąpi. Zadośćuczynienie w tym wypadku ma zatem na celu zrekompensowanie krzywd wywołanych nieoczekiwanym i przedwczesnym zgonem bliskiej osoby. Zadośćuczynienie pieniężne ma w tym wypadku złagodzić nagłą i niespodziewaną stratę rodziców, a nie sam fakt śmierci, w związku z tym wysokość kwoty z tego tytułu powinna być odpowiednio miarkowana. Sąd wziął pod uwagę także sytuację osobistą i materialną powoda, która nie odbiega od standardów w przeciętnej polskiej rodzinie.

Mając powyższe na względzie Sąd uznał, że stosowną sumą tytułem zadośćuczynienia dla powoda będzie kwota 50 000,00-, zł w związku ze śmiercią jego ojca i 40 000,00-, zł w związku ze stratą matki, łącznie 90 000,00-, zł. Sąd oddalił w nieznaczącej części żądanie dotyczące zadośćuczynienia ze względu na śmierć matki J. G., uznając, że w jego dorosłym życiu nie odgrywała tak samo znaczącej roli jak ojciec, który nie tylko nadal okazywał mu troskę i przywiązanie, ale czynnie brał udział w jego życiu zawodowym. W. G. pomagał synowi w prowadzeniu działalności gospodarczej, spędzał z nim czas na muzykowaniu, był także jego powiernikiem, stąd i zadośćuczynienie z tego tytułu jest nieco wyższe.

odsetki ustawowe Sąd I instancji zasądził od 12 kwietnia 2013 r., stosując art. 481 kc i art. 817 § 1 kc, tj. od następnego dnia po wydaniu odmownej decyzji w sprawie wypłaty zadośćuczynienia, gdyż już od tego momentu ubezpieczyciel pozostawał w zwłoce z zapłatą, miał bowiem świadomość, że J. G. domaga się zadośćuczynienia i w jakiej wysokości.

Apelację od powyższego orzeczenia wniosła strona pozwana skarżąc wyrok Sądu Okręgowego w zakresie pkt. 1, 3 i 4. Zarzuciła:

- naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 448 kc w związku z art. 24 § 1 kc oraz art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych poprzez niewłaściwe ich zastosowanie i zasądzenie zadośćuczynień w łącznej kwocie 90 000,00-, zł na rzecz powoda w związku ze śmiercią rodziców w wypadku komunikacyjnym, który miał miejsce dnia 14 kwietnia 2006 r. pomimo braku podstawy prawnej do przyznania zadośćuczynienia dla pośrednio poszkodowanych, jak i braku w treści art. 34 ustawy zakresu odpowiedzialności ubezpieczyciela za naruszenie dóbr osobistych.

- naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 14 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych oraz art. 481 kc przez ich niewłaściwe zastosowanie i zasądzenie ustawowych odsetek poczynszy od dnia 12 kwietnia 2013 r., pomimo, że poszkodowany ogłosił swoje roszczenie do (...) SA dnia 5 kwietnia 2013 r., a nadto zasadność roszczenia została oceniona według cen z chwili orzekania, przy czym wysokość zależy od uznania sędziowskiego.

W konsekwencji strona pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Sąd Apelacyjny nie podzielił argumentacji zaprezentowanej w apelacji w zakresie braku podstaw do zastosowania przepisu art. 448 § 1 kc w niniejszym stanie faktycznym. W chwili obecnej orzecznictwo zajmuje jednolite stanowisko, że spowodowanie śmierci osoby bliskiej może stanowić naruszenie dobra osobistego członków rodziny zmarłego w postaci szczególnej więzi rodzinnej i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 kc, jeżeli śmierć nastąpiła na skutek deliktu przed dniem 3 sierpnia 2008 r. zmarłego.

Wbrew argumentom strony skarżącej już w świetle orzecznictwa sądów powszechnych (wyrok SA w Warszawie z 22 lutego 2004 r., II ACa 641/03, Wokanda 2004/9/44) oraz SN (wyrok SN z 11 kwietnia 2006 r., I CSK 159/05, LEX nr 371773) jeszcze na gruncie art. 24 w zw. z art. 448 kc – tj. przed nowelizacją art. 446 kc ustawą z dnia 30 maja 2008r. o zmianie m. in. ustawy Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 116, poz. 731), polegającej na dodaniu do tego przepisu § 4 z dniem 3 sierpnia 2008 r. – formułowano tezy o ochronie tak doniosłych dóbr osobistych, jak prawo do życia w rodzinie, prawa do życia w związku małżeńskim, posiadania obojga rodziców, czy życia w pełnej rodzinie, w której mąż matki jest ojcem jej dzieci (wyrok SA w Gdańsku z 14 grudnia 2007 r., I ACa 1137/07, POSAG 2008/1/50, wyrok SA w Łodzi z 15 lipca 2010 r., I ACa 437/10, OSA w (...)/2010).

Wątpliwości w tym względzie rozwiewa uchwała SN z 22 października 2010 r., III CZP 76/10, LEX nr 604152, w świetle której najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r., a następnie wyrok SN z 11 maja 2011 r., I CSK 621/10, LEX nr 848128, potwierdzający powołaną tezę i stwierdzający dodatkowo, że wprowadzenie art. 446 § 4 kc doprowadziło jedynie do zmiany w sposobie realizacji roszczenia przez skonkretyzowanie osób uprawnionych do jego dochodzenia oraz przesłanek jego stosowania.

Dopuszczalność na podstawie art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc ochrony dobra osobistego w postaci więzi rodzinnych w sytuacji utraty najbliższego członka rodziny – jako bezpośrednio poszkodowanego – w wyniku zdarzenia, za które odpowiedzialność ponosi sprawca wypadku SN przyjął także w wyroku z 11 lipca 2012 r., II CSK 677/11.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela wykładnię Sądu Najwyższego, z której wynika, że w przypadku, gdy delikt powodujący śmierć człowieka miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r., to wówczas osoby najbliższe, jako osoby bezpośrednio poszkodowane tym deliktem mają roszczenie o zapłatę zadośćuczynienia za naruszenie ich dobra osobistego w postaci pozbawienia ich możliwości utrzymywania i pielęgnacji szczególnej więzi rodzinnej łączącej osoby najbliższe. Źródłem odpowiedzialności deliktowej w przypadku tej sprawy jest działanie sprawcze przypisane kierującemu pojazdem, które spowodowało śmierć rodziców powoda. Skutek tego deliktu w postaci śmierci spowodował naruszenie dobra osobistego powoda pod postacią prawa do życia w rodzinie, czyli prawa do szczególnej więzi emocjonalnej łączącej najbliższych członków rodziny, a zwłaszcza, dzieci z rodzicami. Nie ma wątpliwości, że ta szczególna więź jest objęta ochroną przez art. 23 i 24 k.c. W przypadku jej nie mamy do czynienia z krzywdą wynikającą z uszkodzenia ciała lub

rozstroju zdrowia rodziców powoda, lecz krzywdą wynikającą z pozbawienia powoda prawa do życia z rodzicami i pielęgnacji łączącej ich więzi rodzinnej.

Skarżący pomija w przedstawionym przez siebie poglądzie prawnym, znajdującym oparcie w utrwalonym orzecznictwie sądów powszechnych, Sądu Najwyższego i poglądach doktryny, że wyliczenie dóbr osobistych w art. 23 kc ma jedynie charakter przykładowy, nie zawiera legalnej definicji dobra osobistego. Daje to podstawę do wysunięcia tezy o istnieniu wielu dóbr osobistych człowieka korzystających z ochrony prawnej i wielu praw osobistych chroniących te prawa. Otwartość listy dóbr osobistych osób fizycznych (i innych podmiotów) oznacza, że na taką listę mogą być wpisywane coraz to nowe dobra (wyrok SN z dnia 9 lipca 2009 r., II PK 311/08, LEX nr 533041). Sąd Najwyższy w cytowanym orzeczeniu wyraził pogląd, że szczególna więź rodziców z dzieckiem, przysługująca zarówno dziecku, jak i rodzicom zasługuje na status dobra osobistego. Tożsamy pogląd został wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 2 września 2005 r., I ACa 554/09 (Palestra 2006, Nr 9 – 10, s. 308 i nast.), uznając istnienie dobra osobistego w postaci prawa do niezakłóconego życia rodzinnego, obejmującego szeroko rozumiane więzi rodzinne pomiędzy małżonkami, rodzicami i dziećmi czy także pomiędzy samym rodzeństwem (Kodeks cywilny Komentarz tom I, pod. red. Konrada Osajdy, Warszawa 2013 r. s. 399)

Wobec powyższego istnieje, w ocenie Sądu Apelacyjnego, podstawa do zastosowania w sprawie niniejszej art. 448 § 1 kc w zw. z art. 23 kc i art. 24 kc.

Wbrew twierdzeniom skarżącego, strona pozwana nie miała skutecznych podstaw do kwestionowania zasady swojej odpowiedzialności na podstawie art. 34 ust. 1 ustawy z 2003 r. Jak celnie podniósł w swoim wyroku z dnia 6 września 2012 r. SA w K. (I ACa 739/12, LEX nr 1223205), wprowadzenie do systemu prawnego art. 446 § 4 kc nie stanowi o powstaniu roszczeń o zadośćuczynienie w przypadku śmierci osób bliskich dopiero od momentu jego wejścia w życie, niewątpliwie zaś ułatwia dochodzenie tego roszczenia. Jednakże w przypadku osób, których dobro osobiste w postaci więzi rodzinnej naruszone zostały czynem niedozwolonym, który miał miejsce przed wejściem w życie tego przepisu, jedyną podstawą ich roszczeń o zadośćuczynienie jest przepis art. 448 kc w zw. z art. 23 kc i art. 24 kc. Na gruncie art. 34 ustawy 2003 r., skoro posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem pojazdu szkodę, której następstwem jest między innymi śmierć, to w ramach zawartej umowy ubezpieczenia ubezpieczyciel przejmuje odpowiedzialność sprawcy, taka jest bowiem w ogóle istota ubezpieczania się od odpowiedzialności cywilnej i ani z przepisów ustawy, ani z umowy nie wynika, by odpowiedzialność ubezpieczyciela za szkodę w postaci naruszenia dóbr osobistych osób najbliższych osoby zmarłej, wywołane śmiercią na skutek wypadku spowodowanego przez kierującego pojazdem mechanicznym, za którą on sam ponosi odpowiedzialność, była wyłączona. Takie wyłączenie musiałoby być wyraźne.

Jak wynika z okoliczności niniejszej sprawy, czego zresztą strony nie kwestionowały, odpowiedzialność kierującego pojazdem w związku, z którego ruchem doszło do śmiertelnego w skutkach wypadku z udziałem poszkodowanych została uregulowana treścią łączącej ubezpieczonego z ubezpieczycielem umowy oraz treścią art. 34 i 35 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124, poz. 1152 ze zm.), co nie wyłącza z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosi odpowiedzialność na podstawie art. 448 kc.

Podobne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 12 lipca 2012 r. I ACa 481/12 (OSA w Ł. nr 3 z 2012 r.), w którym stwierdził, że także przed wejściem w życie art. 446 § 4 kc umowa ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym wprawianym w ruch za pomocą sił przyrody obejmowała roszczenie osób pośrednio poszkodowanych o zadośćuczynienie z tytułu naruszenia dóbr osobistych, określone w art. 34 ust. 1 w zw. z art. 35 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, o ile do naruszenia tychże dóbr doszło w wyniku ruchu pojazdu mechanicznego.

W apelacji w sposób formalny nie sformułowano zarzutu naruszenia art. 488 kc w zakresie wysokości zasądanego zadośćuczynienia. Natomiast z uzasadnienia apelacji wynika, że strona pozwana kwestionuje również wysokość przyznanego przez Sąd Okręgowy zadośćuczynienia. Zarzutu tego Sąd Apelacyjny nie podziela, a biorąc pod uwagę, że skarżący w bardzo ogólnikowy sposób go sformułował, to nie pozwala Sądowi II instancji na ustosunkowanie się do niego w sposób szczegółowy. Można jedynie stwierdzić, że Sąd Apelacyjny w pełni podziela wywody Sądu I instancji w zakresie określenia wysokości zadośćuczynienia. Uwzględniając realia niniejszego stanu faktycznego należy uznać, że kwota 40 000,00-, zł i 50 000,00-, zł ustalona została w sposób prawidłowy, jest bowiem adekwatna do rozmiaru krzywdy powoda J. G. w związku ze śmiercią rodziców.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny uznając apelację za bezzasadną, oddalił ją na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach procesu Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc i art. 391 § 1 kpc oraz § 2 ust. 1 i 2, § 6 pkt. 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2013, poz. 490) zasadzając od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 2 700,00-, zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.